

gemeente Groningen samen met de centrale overheid een grote morele verantwoordelijkheid draagt voor het gedrag en de beslissingen van de bestuurders in de oorlog en vooral na de oorlog, toen Nederland was bevrijd en de kleine groep vernederde en ontheemde Joodse overlevenden moesten vechten om hun bezittingen terug te krijgen. 'Het is nu tijd om te erkennen dat de Joden heel veel leed is aangedaan in, maar ook na de Tweede Wereldoorlog. Het is tijd dat u erkent dat er van het vastgoed van onze familie in Groningen niets meer over is gebleven. Het is tijd dat er moreel recht wordt gedaan.' Hij benadrukte: 'Waar blijven uw excuses? Aan mijn moeder, die thans 91 jaar is, aan mijn tante van 85 jaar. Waar blijven uw excuses aan alle Joden?'

Familie Behr-Jacobs in 1939. Bertha en Ephraïm, kinderen Elly, Bram en Jet.

2. DE STAM VAN EPHRAÏM

Scheveningen, 10 mei 1940

Elly hoorde het geroffel, het gedonder van beschietingen, en vooral de paniek in de stem van haar moeder, Bertha Aleida Behr-Jacobs. Elly's tantes, tante Jettie en tante Lydia, gebaarden dat iedereen de handen voor de oren moest doen. Drie vrouwen en zeven kinderen. Ze bevonden zich in een vreemde villa in Scheveningen. Niet ver van het strand.

Het onvermijdelijke was gebeurd. Vannacht marcheerden de Duitse troepen over de Nederlandse grens. Halsoverkop waren Elly, moeder Bertha, broertje Bram en zusje Jet door grootvader Siemon Jacobs, de vader van Bertha, met zijn Amerikaanse Buick van Groningen naar Den Haag gebracht. In de duisternis. Heel plotseling. Elly lag in haar kamer in bed te slapen, op de tweede etage van het mooie huis aan de Groningse Savornin Lohmanlaan waar de familie Behr woonde. Ze hoorde opeens geroep in de gang.

'Sta op, Elly. Wakker worden.'

Slaapdronken kleepte ze zich aan. Ze werd geholpen door een van de buurvrouwen die de familie te hulp was geschoten. Stom vond Elly dat. Ze kon zich echt wel zelf aankleden. Ze was immers al negen jaar.

'We gaan weg. Ze komen eraan. We moeten weg.'

Ze renden het huis uit, naar de auto die schuin op de weg geparkeerd stond. Elly, haar jongere broer Bram, kleine Jet en moeder Bertha kropen in de grote bolide van opa Siemon Jacobs. Die nam de route over de